

mende Fæstespørgsmaalet. Jeg mener nemlig, at der gjennem disse Udtalelser er godtgjort en Ret for Fæstebondestanden til at være Medbesidder af Jorden — jeg siger ikke Medeier, men Medbesidder eller Medbruger — og den Fæstefamilie, der maa forlade Gaarden, for at Andre kunne blive Selveiere, har altsaa en Ret til at faae et billigt Bederlag derfor; det er dette Bederlag, som Udvalget tror passende maa tilfalde Fæstefamilien, naar den er tilstede, og naar den fordrer det, men der kan naturligvis deduceres Meget for og imod denne Paastand. Denne Lov skalde imidlertid, som jeg har tilladt mig at formene igaar, egentlig kun være et Tillæg til den almindelige Fæsteafsløningslov, og jeg gjentager, at en Paragraf i Majoratsloven ikke efter min Opfattelse er det Sted, hvor man skal bevise en Sætning, der skal anvendes paa alt Bøndergods; jeg vil derfor slutte mine Udtalelser herom med disse Ord. — Der foreligger til denne Paragraf endnu det Vædringsforslag, der er stillet af det ærede Medlem for Bornholms Amts 1ste Valgkreds (Kosov). Jeg ønsker ikke at misforstaa og gjentager derfor, at hvad jeg yttre om dette Forslag, ikke fremkommer paa Udvalgets Begne, men kun er min egen personlige Betragtning af Sagen. Den ærede Forslagsstiller fremhævede blandt mange andre Ting, og laa den, at vi her havde en Lov for os, der efter sin Overskrift handler om Majoraters Overgang til fri Eiendom. Jeg vilde ønske, at den ærede Forslagsstiller havde gjort sig bekendt med de faktiske Forhold paa Majoratsgodserne; thi dersom han havde gjort det, vilde han rimeligvis ikke have indbragt sit Forslag. Saavidt jeg opfattede den ærede Forslagsstiller rigtig, var han entig i den Taale, at Fæstegaardene skulle blive hos Fæstefamilierne, skulle gaa over til Fæsterne eller deres Efterladte som Eiendom, og at Forslaget kun, naar dette ikke sker, gaar ud paa, at en vis Del af Fæstegaarden skal udlægges til Huslodder. Naar man vedsender sig det Hovedsiemod, at Fæstegaarden skal blive i Fæsterens eller hans Efterladtes Besiddelse som Selveieendom, maa man dog vel imidlertid ville, at Fæsteren eller hans Efterladte skulle have Gaarden til en rimelig Pris,

til den Pris, hvortil den ellers kunde gaa over til Selveieendom, naar man tager Hensyn til den Gaarden paahvilende Fæstetvang, men jeg har allerede tidligere sagt og gjentager her, at en Gjennemførelse af det ærede Medlems Forslag vil forhøje Gaardenes Pris ikke ubetydelig. Forholdet vil være større for de mindre Gaarde end for de større, men en Forhøielse vil finde Sted næsten ved alle Gaarde — det kan man sige som Regel uden Hensyn til, om de tilfalde Fæsterne, eller de sælges ved Auktion. Enhver, der har haat det Mindste med Majoratsgodser at gjøre, eller som blot har gjort sig den Uleilighed at spørge Andre om, hvorledes det gaar til ved Salget af Bønderfæder paa Majoratsgodser, vil vide, at Prisen paa Huslodder er langt høiere end Prisen paa Gaarde. De, der ville vide nærmere Besked derom, kunne efterse Ministerialtidenden, hvortil Justitsministeren har ladet meddele udfærdige Oplysninger om Salget af Bøndergods paa Majoraterne, og man vil der finde, at Huslodder ere betalte flere Gange høiere pr. Tønde Hartkorn end Gaarde. I Udvalgets Betænkning er det oplyst, at Gjennemsnitsprisen pr. Tønde Hartkorn paa Majoraterne for Gaardenes Vedkommende kan sættes til 1,200 Rd., men Ministerens Meddelelser oplyse, at Prisen pr. Tønde Hartkorn er for Husene 3,300 Rd., altsaa omtrent 3 Gange saa meget som Prisen for en Tønde Hartkorn paa Gaardene; naar man vil tage Huse, der ere solgte til Arvesætte, er Prisen noget billigere, men dog 2,200 Rd. for en Tønde Hartkorn, altsaa omtrent det Dobbelte af Prisen for Gaarde. Det er nu dog vel nærliggende for Betragtningen at sige, at en Godseier, naar han veed, at han ved tvunget Salg for en Del kan udfylde en Gaard i Huslodder, vil beregne, hvad den Gaard er værd, saaledes som den vil blive solgt ved Auktion, saaledes som Prisen vil stille sig, naar der gaar ligesaa mange Skjæpper Land ud i Huslodder, som Gaarden har Tønder Hartkorn, men det vil medføre, at han vil holde Prisen høiere for Fæsteren eller hans Efterladte. Naar de ville købe Gaarden, komme de til at betale Mere og Godseieren tager da Fordelen. Det bliver